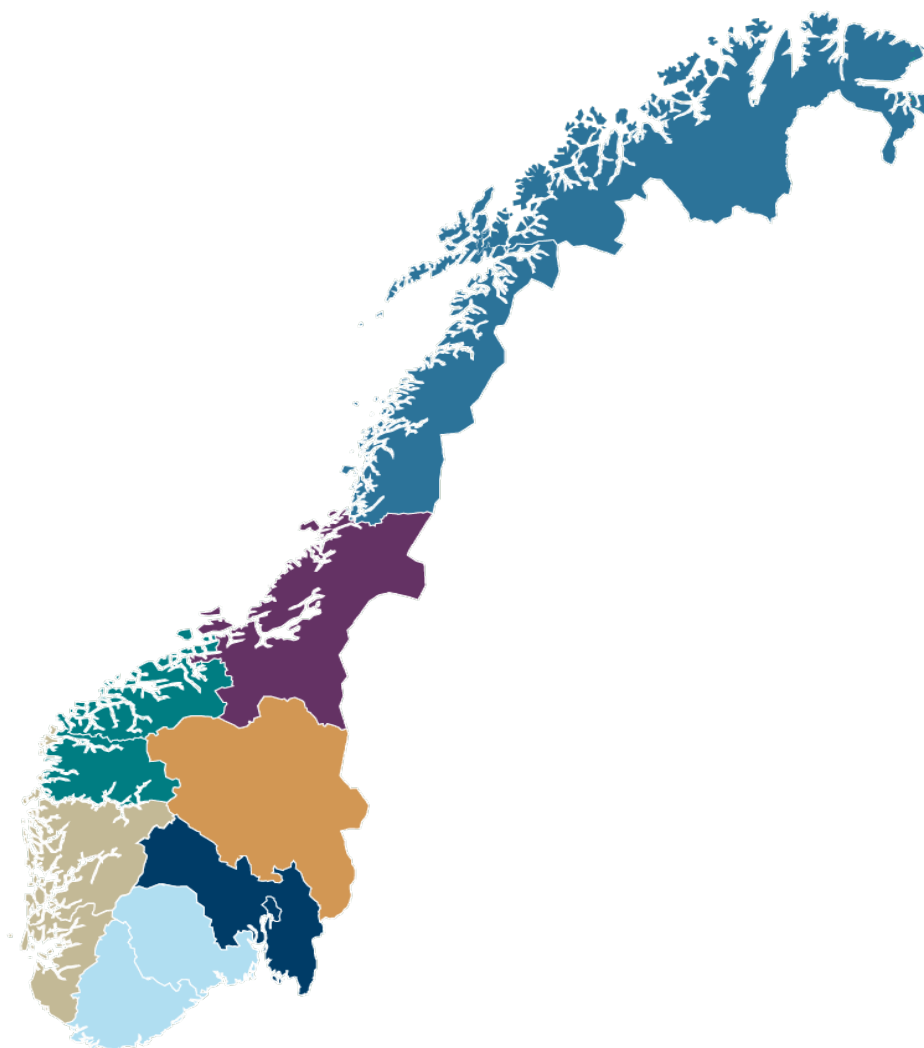

REGIONALT NETTVERK

Nasjonal rapport

NR. 4 | 2021

INTERVJUER HOVEDSAKELIG GJENNOMFØRT I PERIODEN
25. OKTOBER – 11. NOVEMBER

NORGES BANK

Fortsatt vekst – flere kapasitetsbegrensninger

Aktiviteten i næringslivet fortsetter å øke, ifølge bedriftene i Regionalt nettverk. Gjenåpning av samfunnet bidrar til høyere etterspørsel, men bedriftene venter svakere vekst framover. Over halvparten av bedriftene har kapasitetsbegrensninger, og andelen er den høyeste siden høsten 2007. Bedriftene har problemer med å få tak i arbeidskraft, i tillegg til utfordringer med logistikk og knapphet på innsatsvarer. Fremover planlegger bedriftene god vekst i både sysselsetting og investeringer. Anslaget for årslønnsveksten i år er oppjustert til 3,0 prosent, opp fra 2,9 prosent i august. Bedriftene anslår at lønnsnivået vil øke med 3,3 prosent neste år.

Periodisering og intervjudtidspunkt

Siden mars i fjor har bedriftenes omsetning endret seg uvanlig mye fra måned til måned som følge av aktuelle smittetall og tilhørende restriksjoner. Det er august, september og oktober som utgjør de siste tre månedene, men noen av intervjuene har også med seg informasjon fra de første dagene av november. Tallene blir sammenlignet med de foregående månedene som er mai, juni og juli. De neste seks månedene henviser til perioden frem til og med april.

Intervjuene ble gjennomført den siste uken i oktober og de to første ukene av november. Siden da har smittetallene økt mye og det har kommet både nasjonale og regionale smittevernstiltak.

Siden mars 2020 har aktiviteten hos bedriftene i Regionalt nettverk blitt mye påvirket av koronapandemien og smitteverntiltak (se figur 1). Gjenåpningen av samfunnet har hatt ulikt utslag for de forskjellige næringene. I forrige runde så vi en tiltagende vekst i alle næringer, men utover høsten har salgsvolumet i varehandelen falt og veksten i industrien har avtatt (se figur 2). Det er fortsatt tjenesteyting som har sterkest vekst.

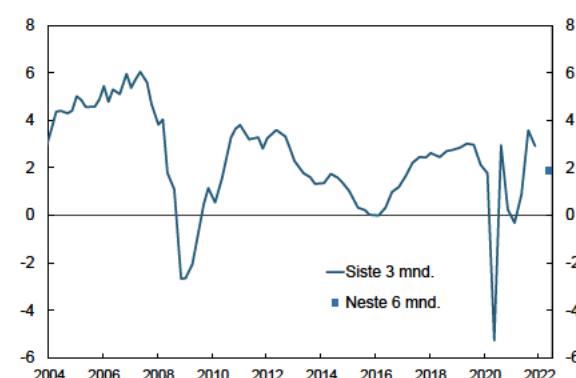
Bedriftene venter svakere vekst gjennom vinteren og utover våren. En del av bedriftene oppgir at fremtidsutsiktene er uvanlig usikre. Usikkerhetsmomentene er spesielt knyttet til smitteutvikling, råvaretilgang, fraktutfordringer og produksjonsbegrensninger hos leverandører. I tillegg er det mange som tror at mangel på arbeidskraft og tiltagende prisvekst vil begrense veksten fremover. I varehandelen venter de en ytterligere nedgang, mens de øvrige næringene venter vekst. Tjenesteyterne venter den største oppgangen også fremover, men veksten er avtagende. Tjenesteyterne tror veksten fortsatt vil være størst mot næringslivet.

Veksten i sysselsettingen er den sterkeste siden våren 2011. Bedriftene planlegger litt mindre økning de neste tre månedene, men tror den fortsatt vil bli høyere enn vi observerte i årene før pandemien (se figur 3). Veksten har vært sterkest innen tjenesteyting, og det er også denne næringen som planlegger den største oppbemanningen fremover. Samtidig er det flere av bedriftene som tror knapphet på kvalifisert arbeidskraft vil dempe oppbemanningen.

I starten av pandemien kuttet bedriftene i Regionalt nettverk kraftig i investeringsplanene sine (se figur 4). Gjennom 2021 har bedriftene gradvis

Figur 1

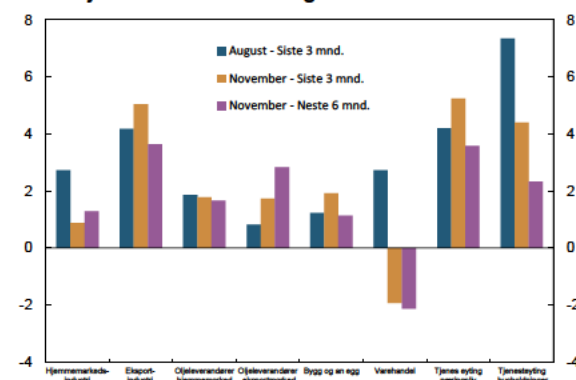
Samlet produksjonsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 2

Produksjonsvekst. Alle næringer

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

oppjustert investeringsplanene, og de ser nå for seg betydelig vekst i investeringene det kommende året. Alle næringene planlegger høyere investeringsnivå fremover. Investeringsveksten må sees i sammenheng med at mange bedrifter utsatte investeringene tidligere i pandemien.

Husholdningene kjøper mindre varer og mer tjenester

Store deler av varehandelen har hatt rekordhøye salgsvolumer gjennom store deler av pandemien. I tråd med gjenåpningen av samfunnet ser husholdningene ut til å vri mer av etterspørselen fra varehandel og tilbake til tjenesteyting. Salget i varehandelen har dermed falt siste periode, drevet blant annet av lavere omsetning innen dagligvare, bygg og elektro (se figur 5). Bedriftene tror salget vil falle videre fremover, og kontaktene innen dagligvare og byggevare tror de skal tilbake til mer normale nivåer etter hvert. Økt grensehandel vil i deler av landet bidra til det. Andre aktører i varehandelen, for eksempel klær, sko og gaveartikler har fått økende omsetning i takt med at flere jobber fra kontoret, går på restaurant og deltar i selskapseligheter.

I siste periode er det et større skille enn vanlig mellom etterspørsel og leveranser. Enkelte av varesegmentene som varsler fall i salget opplever likevel god etterspørsel. Elektro er ett eksempel, men et annet viktig eksempel er bilsalget. Salget av biler er stabilt høyt, men leveransene er avtagende og kontaktene ser ikke for seg at leveranseproblemene løser seg før siste del av neste år.

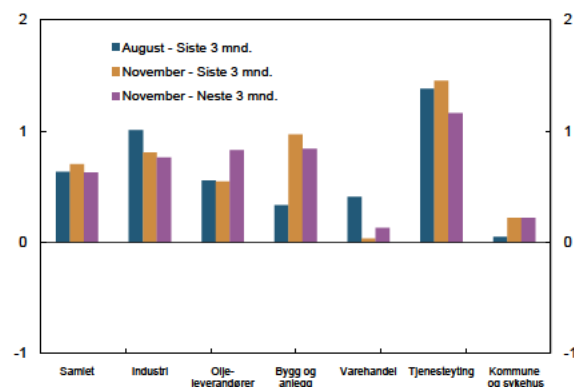
Mange av de husholdningsrettede tjenesteyterne har blitt hardt rammet av strenge smitteverntiltak under pandemien. Gjennom sommermånedene så man kraftig vekst hos flere av aktørene her. Ytterligere lettelse i smitteverntiltakene utover høsten har gjort at mange kunder har kommet tilbake til treningssentrene, kinoer, restauranter og til andre tjenester som avhenger av at folk i større grad kan samles. Bedriftene ser for seg fortsatt vekst innenfor husholdningsrettede tjenester, men med en lavere takt. Bedriftene tror reiseaktiviteten vil ta seg ytterligere opp i den kommende perioden, men her gir bedriftene uttrykk for stor usikkerhet. Boligmeglere rapporterer om fall i aktiviteten siste periode og at det er et mer dempet marked nå, blant annet på grunn av utsikter til lavere boligprisvekst og høyere renter.

Økt etterspørsel fra privat næringsliv og offentlig sektor

De næringsrettede tjenesteyterne har fått mer å gjøre de siste tre månedene, og veksten har tiltatt fra forrige runde (se figur 6). Det er særlig gjenåpningen av samfunnet som bidrar til veksten. Etterspørselen etter markedsførings-tjenester og bemanningstjenester har økt kraftig. Mange prosjekter i både offentlig og privat regi, som ble stoppet under pandemien, har nå kommet godt i gang igjen. Bedriftene forteller om økende aktivitet knyttet til blant annet utbygging av infrastruktur, prosjekter for å bli mer miljøvennlige og ikke minst digitaliseringsprosjekter. Det gir økt oppdragsmengde hos tekniske rådgivere og IT-bedrifter som fortsetter å rapportere om kraftig vekst. Også andre bransjer som advokater og banker har positiv utvikling.

Figur 3

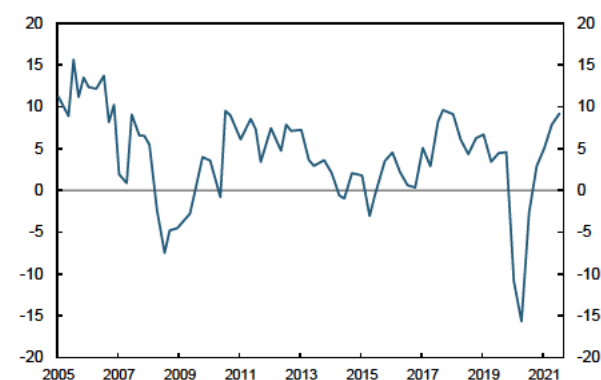
Sysselsettingsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste tre måneder. Sesongjustert. Prosent

Figur 4

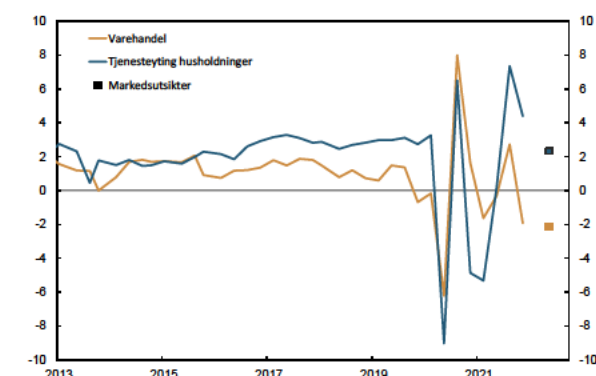
Investeringsvekst

Forventet vekst neste tolv måneder. Prosent

Figur 5

Produksjonsvekst varehandel og tjenesteyting mot husholdningene

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent.

De siste tre månedene har også omsetningen hos hoteller, restauranter og kantiner tatt seg kraftig opp. Der hotellene så størst vekst mot husholdningene i forrige periode, er det i denne runden de næringsrettede kundene som bidrar mest til vekst. Næringslivet har nå kommet i gang med å bruke penger på arrangementer, kurs og konferanser, men flyreiser og hotellovernattinger er fortsatt på nivåer som er langt lavere enn før pandemien. Kontaktene tror ikke etterspørselen fra de næringsrettede kundene vil øke like mye fremover.

I bygg- og anleggsnæringen har aktivitetsveksten tiltatt gjennom høsten, men utsiktene indikerer at veksten vil avta igjen det neste halvåret. Veksten har vært sterkest hos anleggsentreprenørene denne runden. Flere kontakter rapporterer om økt etterspørsel fra det offentlige og det er store infrastrukturprosjekter som driver utviklingen. Når det gjelder nybygg er det flere som tror at økte byggekostnader og signaler om høyere rente gjør kundene mer avventende. En del aktører aner en avdemping i boligbyggingen. Etterspørselen er i større grad vridd over til rehabilitering og mindre på nybygg. Dette bidrar til forsiktige anslag om tiden framover.

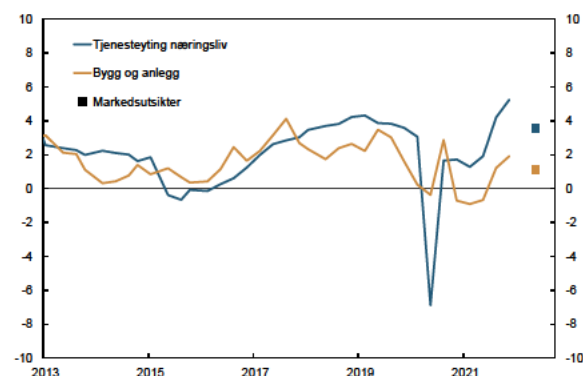
Veksten har avtatt litt i industrien

Produksjonsveksten i industrien har tiltatt de tre foregående rundene, men har falt noe tilbake gjennom høsten. Veksten i hjemmemarkedsindustrien har avtatt, mens veksten i eksportindustrien har fortsatt å tilta (se figur 7). Gjenåpning av samfunnet i store deler av verden er den viktigste årsaken til oppgangen. Veksten forsterkes av offentlige stimulanser i mange land, og flere bedrifter har styrket sin konkurranseposisjon som følge av at utenlandske konkurrenter har måttet stoppe produksjonen i perioder under pandemien. Fiskeindustrien har hatt sterk vekst de siste tre månedene. Økte muligheter til å reise ut på oppdrag og stort etterslep på vedlikehold, bidrar dessuten til vekst hos flere industribedrifter. På den annen side er det en del kontakter som karakteriserer markedet som avventende på grunn av svært høye råvarekostnader. Gjennom høsten har veksten i byggevareindustrien avtatt, og bedriftene tror det delvis skyldes kraftig vekst i utsalgsprisene. Dessuten melder en uvanlig stor andel av industribedriftene om kapasitetsbegrensninger som reduserer mulighetene for ytterligere vekst. Høye råvarepriser og lange leveringstider vil trolig dempe veksten fremover, både mot hjemmemarkedet og mot eksportmarkedet.

Blant oljeleverandørene har aktiviteten økt den siste tiden, og veksten har tiltatt noe fra august (se figur 8). Mange av oljeleverandørene har de siste årene vridd seg mot andre markeder, slik som fornybar energi. Hos disse bedriftene er veksten i ordreinngangen vel så sterk mot de nye markedene, som mot de tradisjonelle petroleumsmarkedene.

Figur 6

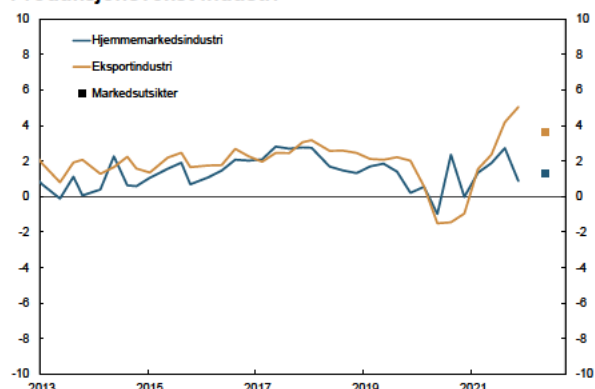
Produksjonsvekst tjenesteyting mot næringslivet og bygg og anlegg

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 7

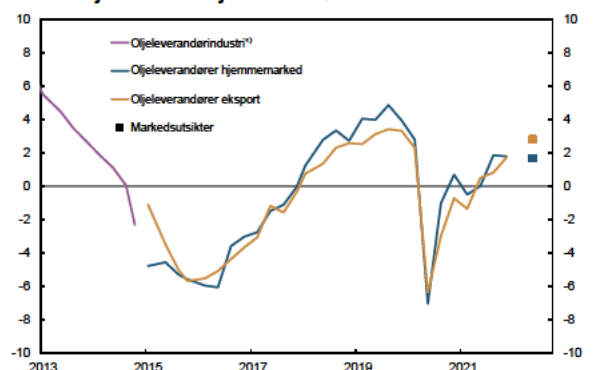
Produksjonsvekst industri

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 8

Produksjonsvekst oljeleverandører

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent. 1) Avsluttet serie

Spesialtema om kapasitetsbegrensninger og kostnadspress

I denne runden stilte vi bedriftene ekstraspørsmål om kapasitetsbegrensninger og kostnadspress. I [«Spesialtema: Kapasitetsbegrensninger og kostnadspress»](#) er det figurert som illustrerer de viktigste resultatene.

Flertallet av bedriftene har kapasitetsproblemer

I denne runden svarer 55 prosent av bedriftene at de har full utnyttelse av ressurser som ansatte, tilgjengelige innsatsvarer og maskinpark (se figur 9). Det er en oppgang fra 46 prosent i forrige runde og det høyeste nivået siden høsten 2007. Kapasitetsbegrensningene er mest utbredt blant industribedriftene og tjenesteyterne, men det er i varehandelen at andelen er høyest i forhold til sitt historiske gjennomsnitt (se figur 10).

Bedriftene har fått større problemer med å få tak i ansatte med riktige kvalifikasjoner, og tilgangen på arbeidskraft begrenser aktiviteten for 40 prosent av kontaktene. Problemene er aller størst hos tjenesteyterne, men er på uvanlig høye nivåer i alle næringene. Selv om grensene er åpnet, er det fortsatt vanskelig å få tak i utenlandske arbeidstagere. Mange reiste tilbake til hjemlandene tidligere i pandemien og vil nå ikke returnere til Norge. Bedriftene etterlyser for eksempel kokker, servitører, sjåførere, og håndverkere. Dessuten ser det ut til at knappheten på teknisk og digital kompetanse har blitt enda større.

I tillegg til utfordringene med å få tak i arbeidskraft, har bedriftene problemer med å få tak i innsatsvarer. Både transportproblemer, produksjonsbegrensninger hos leverandører og konkurransen om innsatsvarene har tiltatt gjennom pandemien (se figur 3 i [«Spesialtema: Kapasitetsbegrensninger og kostnadspress»](#)). Det fører til lengre leveringstider, og i noen tilfeller redusert aktivitet. Blant bedriftene som opplever unormale kapasitetsbegrensninger, er det flest som tror de vil vare i mellom seks og tolv måneder (se figur 4 i [«Spesialtema: Kapasitetsbegrensninger og kostnadspress»](#)). Det er også mange som tror begrensningene vil vare i ett til to år.

Høyere lønnsvekst neste år

Kontaktene venter at årslønnsveksten i år blir på 3,0 prosent (se figur 11). Anslaget er oppjustert fra 2,9 prosent i august. Neste år ser bedriftene for seg en lønnsvekst på 3,3 prosent. Tjenesteyterne venter den høyeste lønnsveksten neste år, de anslår at lønnsnivået vil øke med 3,5 prosent (se figur 12). De øvrige næringene ser for seg en økning på mellom 3,1 og 3,3 prosent. Bedriftene tror stor knapphet på arbeidskraft og forventninger om tiltagende prisvekst vil trekke opp lønnsveksten.

Høye priser på frakt og råvarer fører til tiltagende prisvekst, selv om styrkingen av kronkursen demper noe av effekten. De svært høye fraktratene får særlig påvirkning på varer som har stort volum og lav verdi. Tre av fire bedrifter opplever høyere kostnadsvekst enn normalt (se figur 5 i [«Spesialtema: Kapasitetsbegrensninger og kostnadspress»](#)). Andelen er

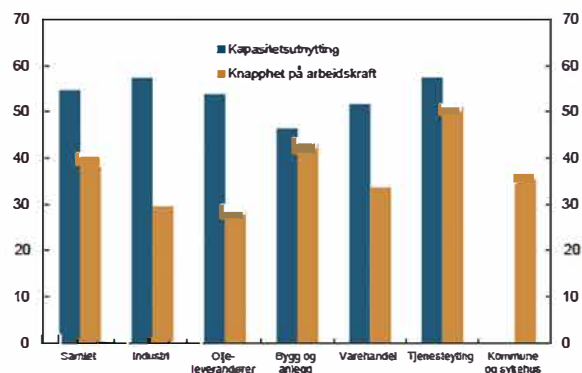
Figur 9

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner. 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stillt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetsutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjuundersøkelsen. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetsutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

Figur 10

Kapasitetsutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾. Alle næringer

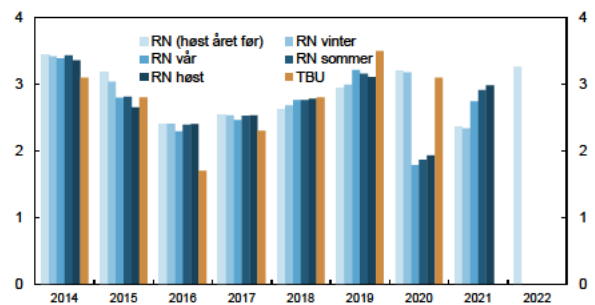
Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner. 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stillt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetsutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjuundersøkelsen. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetsutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

høyest i bygg og anlegg og industrien, og av den grunn har prisene økt mest i disse næringene. I varehandelen har veksten avtatt litt fra forrige runde, blant annet drevet av lavere priser i dagligvarehandelen. På den annen side er prisveksten fortsatt høyere enn normalt, og flertallet av varehandelbedriftene tror prisveksten vil bli høyere de neste tolv månedene. Mye av det som har blitt solgt ut fra butikkene har blitt kjøpt inn i forkant av de ekstraordinære kostnadsøkningene. Bedriftene tror derfor at kostnadsveksten den siste tiden, i større grad vil reflekteres i utsalgsprisene fremover. Også de husholdningsrettede tjenesteyterne har hatt en markert økning av sine priser, delvis begrunnet med økte priser på innsatsvarene, men også på grunn av økt etterspørsel. I likhet med varehandelsbedriftene tror de prisene vil øke mer fremover.

Økt salgsvolum har ført til at lønnsomheten har vært høyere denne høsten enn den var i fjor høst. Bedringen i lønnsomheten har avtatt fra forrige runde. Det skyldes delvis at lønnsomheten var svakere i fjor sommer enn den var i fjor høst. I tillegg er det mange bedrifter som oppgir at de har hatt høy vekst i kostnadene som de ikke fullt ut har fått dekket inn i egne utsalgspriser.

Figur 11

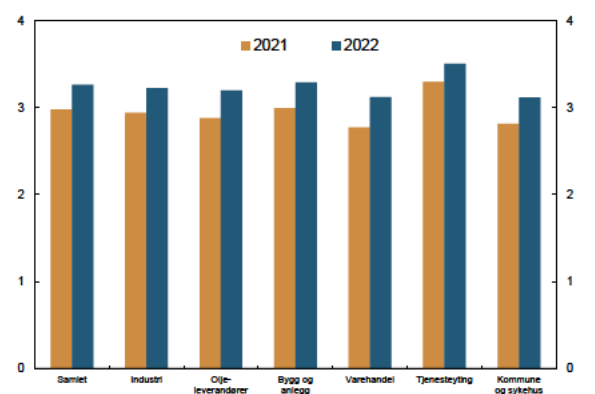
Forventet årslønnsvekst

Teknisk beregningsutvalg (TBU) og Regionalt nettverk (RN). Prosent

Figur 12

Forventet årslønnsvekst

Forventet årslønnsvekst. Prosent.

TABELL 1 Konjunkturindikatorer

	Denne runden	Forrige runde
Produksjon og etterspørsel		
Produksjonsvekst siste tre mnd (annualisert)		
Samlet	2,9	3,6
Hjemmemarkedsindustri	0,9	2,7
Eksportindustri	5,0	4,2
Oljeleverandører hjemmemarked	1,8	1,9
Oljeleverandører eksportmarked	1,7	0,8
Bygg og anlegg	1,9	1,2
Varehandel	-1,9	2,7
Tjenesteyting næringsliv	5,2	4,2
Tjenesteyting husholdning	4,4	7,3
Forventet produksjonsvekst neste seks mnd (annualisert)		
Samlet	1,9	3,3
Hjemmemarkedsindustri	1,3	2,4
Eksportindustri	3,6	2,9
Oljeleverandører hjemmemarked	1,7	1,6
Oljeleverandører eksportmarked	2,8	1,6
Bygg og anlegg	1,1	1,2
Varehandel	-2,1	-0,7
Tjenesteyting næringsliv	3,6	5,2
Tjenesteyting husholdning	2,3	6,9
Arbeidsmarked og produksjonsgap		
Sysselsettingsvekst siste tre mnd	0,7	0,6
Forventet sysselsettingsvekst neste tre mnd	0,6	0,6
Knapphet på arbeidskraft	40,3	31,2
Full kapasitetsutnyttelse	54,7	45,7
Kostnader og priser		
Anslag årslønnsvekst inneværende år	3,0	2,9
Anslag årslønnsvekst neste år	3,3	